

Veerweg in Nieuw-Lekkerland

rapport 3798

Veerweg in Nieuw-Lekkerland (gemeente Molenwaard)

Een Bureauonderzoek

J.A.G. van Rooij

Colofon

ADC Rapport 3798

Veerweg in Nieuw-Lekkerland (gemeente Molenwaard)
Een Bureauonderzoek

Auteur: J.A.G. van Rooij

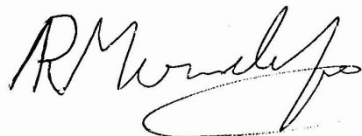
In opdracht van: Nebest B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 8 januari 2015

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding en administratieve gegevens	7
2	Bureauonderzoek	8
2.1	Doelstelling en vraagstelling	8
2.2	Methodiek	8
2.3	Resultaten	9
2.4	Gespecificeerde verwachting en conclusie	12
3	Aanbeveling	13
	Literatuur	14
	Geraadpleegde websites	14
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	14

Samenvatting

In opdracht van Nebest B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Veerweg in Nieuw-Lekkerland (afb. 1 en 2). Aanleiding is de voorgenomen herinrichting van het meest noordelijke deel van de Veerweg ten behoeve van de veerpontverbinding Lekkerkerk – Nieuw-Lekkerland. Hiervoor zal een gebied met een oppervlakte van 66 m² tot circa 200 cm –mv ontgraven worden. Tevens zal een deel van de Lek worden gedempt.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen op oeverafzettingen van de voorloper van de huidige Lek archeologische resten aanwezig zijn vanaf in potentie de Romeinse tijd. De archeologische resten manifesteren zich naar verwachting als een archeologische laag, bestaande uit een vermenging van onder meer kleine fragmenten aardewerk, houtskool en bot met het oorspronkelijke substraat. Gezien de ligging van het plangebied in de directe nabijheid van de huidige stroomgeul van de Lek is het aannemelijk dat eventuele resten door riviererosie zijn verdwenen.

Vanaf de 10^e/11^e eeuw werd de Lek voorzien van doorgaande dijken. Langs de Lekdijk ontstonden bewoningslinten, waaronder Nieuw-Lekkerland. Het plangebied bevindt zich evenwel buitendijks, in de uiterwaarden. Bewoningsresten worden niet verwacht, omdat het gebied regelmatig overstroomde. Bovendien is de kans groot dat eventuele resten door aanleg van de huidige kadewerken zijn verstoord.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Nebest B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Veerweg in Nieuw-Lekkerland (afb. 1 en 2). Aanleiding is de voorgenomen herinrichting van het meest noordelijke deel van de Veerweg ten behoeve van de veerpontverbinding Lekkerkerk – Nieuw-Lekkerland. Hiervoor zal een gebied met een oppervlakte van 66 m² tot circa 200 cm –mv ontgraven worden. Tevens zal een deel van de Lek worden gedempt.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg, die onderdeel uitmaakt van de Monumentenwet, moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'bebouwde kom Nieuw-Lekkerland en Kinderdijk', dat op 28 juni 2012 door de gemeente Molenwaard is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie 4.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone met een hoge verwachting voor de prehistorie tot Middeleeuwen aan of nabij het oppervlak (afb. 3).² Volgens de hierin opgenomen bouwregels is bij ingrepen groter of gelijk aan 250 m² en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk. Op basis van deze beleidsregels, is voor het plangebied feitelijk gezien geen archeologisch onderzoek benodigd, aangezien het plangebied een oppervlakte van 90 m² heeft en zich derhalve binnen de vrijstellingsgrens bevindt. De gemeente heeft echter alsnog een archeologisch onderzoek geëist.

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Molenwaard heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Nebest B.V. Dhr. A. van der Wouden Postbus 61 2964 ZH Groot-Ammers
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Herinrichting Veerweg
Locatie:	Veerweg
Plaats:	Nieuw-Lekkerland
Gemeente:	Molenwaard
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	Onbekend
Kaartblad:	38C
Oppervlakte plangebied	95 m ² , waarvan 66 m ² land.
Coördinaten:	106.760 / 434.044; 106.770 / 434.050; 106.763 / 434.060; 106.757 / 434.055.
Bevoegde overheid:	Gemeente Molenwaard

---

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Boshoven, *et al.* 2009.

³ SIKB 2013.

Deskundige namens de bevoegde overheid:	Dhr. K. Benschop
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	64.593
ADC-projectcode:	4160943
Auteur:	J.A.G. van Rooij
Autorisatie:	R.M van der Zee
Periode van uitvoering:	Januari 2015
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-qadz-5m

---

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in het uiterste noordelijke deel van Nieuw-Lekkerland en bevindt zich op een industrieterrein. In het noordelijke en oostelijke deel bevindt zich de Lek. Het overige deel is in gebruik als kade. In het plangebied heeft tot op heden geen milieuhygiënisch onderzoek plaatsgevonden.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 400 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Herinrichting Veerweg ten behoeve van veerpont Lekkerkerk – Nieuw-Lekkerland
Diepte bodemverstoring:	In het gebied zal de bodem tot circa 200 cm –mv ontgraven worden.
Oppervlakte bodemverstoring:	66 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	geen
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Niet van toepassing

In het plangebied zal ten behoeve van de herinrichting van de Veerweg (ter hoogte van de Lek) de grond tot een diepte van 200 cm –mv in de Lek worden ontgraven. Tevens zal ten oosten van het plangebied een damwand worden aangebracht; hiervoor wordt een deel van de Lek gedempt (afb. 4).

De consequentie van de voorgenomen ingreep in de bodem kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Formatie van Echteld met inschakelingen van de Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket (oude nomenclatuur: Afzettingen van Tiel (geulafzettingen) op afwisseling van Hollandveen met Afzettingen van Gorkum (kom- en oeverafzettingen; rBd2g)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Gekarteerd als bebouwd, maar gezien landschappelijke ligging waarschijnlijk vlakte van getij-afzettingen (2M35)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Gekarteerd als bebouwd, maar gezien landschappelijke ligging mogelijk drechtvaaggronden (eMv41C-II)
Meandergordelkaart ⁷	Het plangebied bevindt zich in de uiterwaarden van de Lek (0 v. Chr. tot heden)
Zanddieptekaart ⁸	Vanaf het maaiveld tot een maximale diepte van 100 cm -mv

⁴ Bosch & Kok 1994.

⁵ Alterra 2003.

⁶ Markus, *et al.* 1984.

⁷ Cohen, *et al.* 2012.

Bron	Informatie
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁹	Het gebied bevindt zich op circa 200 cm + NAP, ongeveer 60 cm boven het water van de Lek.

Tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, tot circa 11.000 jaar geleden) werd in het stroomgebied van de Rijn en Maas de zogenaamde Kreftenheye Formatie gevormd. Deze formatie werd afgezet door een vlechtend riviersysteem. Een dergelijk riviersysteem is kenmerkend voor een periglaciaal klimaat en bestaat uit een sterk vertakt stelsel van betrekkelijk ondiepe en brede geulen.¹⁰ In de riviervlakte vond voor zover bekend geen bewoning plaats. Tijdens de laatste koude periode van het Weichselien (Jonge Dryas, 12.000 – 11.000 jaar geleden) kon vanuit de 's winters droogliggende, brede en ondiepe rivierbeddingen verstuing optreden. Hierdoor werden rivierduinen gevormd. De rivierduinen behoren tot het Laagpakket van Delwijnen, onderdeel van de Formatie van Boxtel.¹¹ Op dergelijke rivierduinen vond na de ijstijd bewoning plaats. Ten westen van Nieuw-Lekkerland is een zone gelegen waarin deze rivierduinen in de ondergrond aanwezig zijn (zie afb. 4, p.19). Uit een profiel behorende bij de geologische kaart blijkt dat deze op een diepte van circa 8 meter –mv (circa 10 m –NAP) zijn gelegen.

Ongeveer 11.000 jaar geleden ging de laatste ijstijd over in het Holoceen, de huidige relatief warme periode. Door temperatuurstijging begonnen de ijskappen uit de laatste ijstijd langzaam af te smelten en de zeespiegel begon sterk te stijgen. Ook de vegetatie veranderde van een open, koudeminnende vegetatie naar een gesloten berkenbos.¹² De relatieve zeespiegelstijging zorgde in het rivierengebied voor een overgang van netto insnijding naar netto accumulatie. Als gevolg hiervan raakten de pleistocene afzettingen, waaronder de rivierduinen, bedekt met rivierafzettingen (en veen). De rivierafvoeren werden regelmatig waardoor het vlechtende rivierpatroon overging in een rivierpatroon met slechts één, vaak sterk kronkelende, rivierbedding: de zogenaamde meanderende rivierpatronen. De afzettingen behorende tot deze rivierpatronen bestaan uit bedding-, oever- en komafzettingen en worden gerekend tot de Formatie van Echteld.¹³ Vanaf het Midden-Neolithicum overstromde het gebied minder vaak, waardoor de vegetatie zich ongestoord kon ontwikkelen en veenvorming op kon treden. Het veen dat in deze periode werd gevormd wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Veen en rivierafzettingen komen in het gebied vaak vertand voor. Vermoedelijk is er geen sprake van een aaneengesloten veenpakket, maar worden veenlagen afgewisseld met lagen rivierklei.

In het noordelijke en oostelijke deel van het plangebied loopt de Lek. Deze rivier is rond het begin van de jaartelling actief geworden. Het overige deel ligt in buitendijks gebied behorende bij deze rivier. Dit worden ook wel de uiterwaarden genoemd. Dit zijn stukken grond tussen het zomerbed van de rivier en de dijk. Bij hoogwater overstromden de uiterwaarden. Door de jaarlijkse overstromingen wordt tussen de dijken steeds een laagje slib afgezet; bij elk hoogwater worden de uiterwaarden dus hoger. Door deze ophoging liggen de uiterwaarden hoger dan de binnendijkse gronden. Op basis van beelden van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) wordt duidelijk dat het plangebied circa 350 cm hoger is gelegen dan het zuidelijk gelegen veengebied.

Vanwege de nabijheid van de kust heeft het gebied onder indirecte invloed gestaan van de zee. De geomorfologische eenheid die aan het zuidelijke deel van het plangebied is dan ook een vlakte van getij-afzettingen. Hierin zijn drechtvaaggronden gekarteerd. Dergelijke bodems worden onder andere gekenmerkt door de aanwezigheid van veen binnen 80 cm –mv.¹⁴

---

⁸ Ibid.

⁹ <http://ahn.geodan.nl/ahn>

¹⁰ Periglaciaal is een term die betrekking heeft op het klimaat en de kenmerkende processen en verschijnselen die aanwezig zijn in een aan landijs grenzend gebied.

¹¹ De Mulder, *et al.* 2004.

¹² Berendsen 2004.

¹³ De Mulder, *et al.* 2004.

¹⁴ de Bakker & Schelling 1989.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden vastgesteld (zie afbeelding 5):

Onderzoeksmelding	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
23.651	Bureauonderzoek	Ten behoeve van de dijkversterking is een quickscan uitgevoerd.	Niet van toepassing.
50.450	Booronderzoek	In het gebied konden nog steeds archeologische resten voorkomen	Vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding
50.974 en 51.032 ¹⁵	Booronderzoek	Tijdens het veldonderzoek is veen aangetroffen, dat wordt afgedekt door komafzettingen van de Lek. In slechts één boring waren deze afzettingen intact; elders was de bodem tot circa 100 cm omgewerkt. Tevens zijn geen aanwijzingen voor archeologische resten aanwezig.	Het plangebied is archeologisch vrijgegeven.
59.769 ¹⁶	Begeleiding	Onbekend	Onbekend
60.911 ¹⁷	Booronderzoek	Onbekend	Onbekend
61.838 ¹⁸	Begeleiding	Onbekend	Onbekend
61.885 ¹⁹	Booronderzoek	Onbekend	Onbekend

Waarneming	Omschrijving	Datering ²⁰	Opmerking
31.628	Fundering van een kerk. In de toelichting wordt gesproken over een koorsluiting en dwarsschip.	LME	Verder geen informatie beschikbaar.

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen en vondstmeldingen geregistreerd. Op de provinciale en gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten, staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland Gemeentelijke beleidskaart	Lage trefkans Hoge verwachting	Gebaseerd op de ligging van het gebied in de uiterwaarden van de Lek. onbekend

In het onderzoeksgebied hebben meerdere archeologische onderzoeken plaatsgevonden, waarbij tot dusver weinig bewoning is aangetoond.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ²¹	1811-1832	Het plangebied is juist ten zuiden van de Lek gelegen en voor het overgrote deel in gebruik als weiland; alleen het uiterste noordelijke deel is in gebruik als kade. Het

¹⁵ Blom 2012.

¹⁶ Rapportage nog niet afgemeld in ARCHIS en gepubliceerd in DANS-EASY.

¹⁷ Rapportage nog niet afgemeld in ARCHIS en gepubliceerd in DANS-EASY.

¹⁸ Rapportage nog niet afgemeld in ARCHIS en gepubliceerd in DANS-EASY.

¹⁹ Rapportage nog niet afgemeld in ARCHIS en gepubliceerd in DANS-EASY.

²⁰ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

²¹ Kadaster 1811-1832.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Historische rivierenkaart (afb. 6) ²²	1830-1842	plangebied is buitendijks gelegen. Idem aan situatie 1811-1832
Topografische militaire kaart ²³	1849	Idem aan situatie 1830-1842. Wel is juist ten oosten van het plangebied het voetveer tussen Nieuw-Lekkerland en Lekkerkerk gelegen.
Bonnekaart (afb. 7) ²⁴	1881-1922	Het plangebied is in gebruik als weiland en juist ten zuiden van de Lek gelegen, in de uiterwaarden.
Historische rivierenkaart ²⁵	1920-1931	Het plangebied is in gebruik als de 'Aanlegsteiger van de Reederij op de Lek'
Topografische kaart ²⁶	1936	Ten oosten of in het oostelijke deel is een weg aangelegd ten behoeve van het motorvoetveer. De kade in het noordelijke deel lijkt afgekald. Het overige deel van het plangebied is braakliggend.
Topografische kaart ²⁷	1958	Het gehele centrale tot oostelijke deel van het gebied is in gebruik als kade. In het westelijke deel is een weg gelegen.
Topografische kaart ²⁸	1969-1995	Het centrale tot oostelijke deel is in gebruik als kade en weg. Het overige deel is onbebouwd en braakliggend
Google maps ²⁹	2014	In het westelijke deel lijkt een deel van het plangebied te zijn ontgraven. Waarschijnlijk ten behoeve van het voetveer. Het overige deel is in gebruik als weg en kade.

In de 2^e eeuw na Chr. was de huidige rivierenloop in het westen van Nederland in grote lijnen gevormd. Tussen 300 en 700 werd de Lek gaandeweg de belangrijkste benedenstroom van de Rijn. In de vroegste middeleeuwse ontginningsperiode van het West-Nederlandse veengebied (vanaf de 10^e/11^e eeuw) ontstonden aan de zuidzijde van onder andere de Lek bewoningslinten met een regelmatige verkaveling met tussenliggende ontwateringssloten en weteringen om het land droog te houden. Tevens werden in deze periode de dijken aangelegd, waarlangs onder andere het dijkdorp Nieuw-Lekkerland is ontstaan. De oudste vermelding van Nieuw-Lekkerland dateert uit de 13^e eeuw. In een 12^e eeuwse oorkonde wordt melding gemaakt van bedijkingen langs de Lek.³⁰

Op de oudste gedetailleerde kaart van het plangebied (Kadastrale Minuut uit 1811-1832) wordt duidelijk dat het plangebied in de uiterwaarden van de Lek is gelegen en voor het overgrote deel in gebruik is als weiland. In het uiterste noordelijke deel is de kade gesitueerd. Deze situatie verandert nauwelijks in de 19^e eeuw. Vanaf de tweede kwart van de 20^e eeuw is ten oosten of in het oostelijke deel een weg aangelegd ten behoeve van een voetveer tussen Nieuw-Lekkerland en Lekkerkerk. De kade in het noordelijke deel lijkt afgekald. Het overige deel van het plangebied is braakliggend. Een halve eeuw later is het centrale tot oostelijke deel in gebruik als kade en weg. Het overige deel is onbebouwd. Op basis van foto's van het gebied blijkt dat een deel van het westelijke deel is afgegraven. Waarschijnlijk is dit gebeurd ten behoeve van het voetveer.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag "Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?" kan als volgt worden beantwoord:

²² Anoniem 1830-1842.

²³ Panhuijs 1849.

²⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1881-1922.

²⁵ Goudriaan 1920-1931.

²⁶ Kadaster 1936-1995.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ <https://www.google.nl/maps>

³⁰ Van Berkel & Samplonius 2007.

Het plangebied is gelegen nabij de Lek. Op grond van de vormingsgeschiedenis is op de oevers bewoning mogelijk geweest vanaf in potentie de Romeinse tijd. Archeologische resten zullen zich in de top van de oeverafzettingen bevinden. De archeologische resten manifesteren zich naar verwachting als een archeologische laag, bestaande uit een vermenging van onder meer kleine fragmenten aardewerk, houtskool en bot met het oorspronkelijke substraat. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de natte en zuurstofloze condities goed zijn geconserveerd.³¹ Het plangebied bevindt zich echter in de directe nabijheid van de toen nog dijkloze Lek. De gronden in het gebied overstromden regelmatig en waren ongeschikt voor bewoning. De kans dat in het plangebied archeologische resten voorkomen uit de Romeinse tijd tot en met de Middeleeuwen voorkomen, is klein.

In de vroegste middeleeuwse ontginningsperiode van het West-Nederlandse veengebied (vanaf de 10^e/11^e eeuw) ontstonden aan de zuidzijde van de Lek bewoningslinten. Tevens werden in deze periode de dijken aangelegd, waarlangs onder andere het dijkdorp Nieuw-Lekkerland is ontstaan. Het plangebied bevindt zich echter in de uiterwaarden van de Lek. Dit zijn stukken grond tussen het zomerbed van de rivier en de dijk. Bij hoogwater overstromden de uiterwaarden. Hierdoor wordt tussen de dijken steeds een laagje slib afgezet; bij elk hoogwater worden de uiterwaarden dus hoger. In het plangebied is mogelijk sprake van een 350 cm dikke ophoging. Ook hier geldt dat tot zeer recentelijk geleden niet in de uiterwaarden werd gewoond. Vanwege deze ligging worden hier geen archeologische waarden uit de Middeleeuwen verwacht. Het gebied was in deze periode niet geschikt voor bewoning.

In het plangebied zal ten behoeve van de herinrichting van de Veerweg (ter hoogte van de Lek) de grond tot een diepte van 200 cm –mv worden ontgraven. Het oppervlak van de ontgraving bedraagt ca. 66 m². Tevens zal ten oosten van het plangebied een damwand worden aangebracht; hiervoor wordt een deel van de Lek gedempt. Op basis van de beleidsregels van de gemeente Molenwaard, is voor het plangebied feitelijk gezien geen archeologisch onderzoek benodigd, aangezien het plangebied een dusdanig beperkte oppervlakte heeft, dat het zich binnen de vrijstellingsgrens bevindt.

Tevens is uit het bureauonderzoek gebleken dat door de ligging van het plangebied direct ten zuiden van de Lek, de kans op archeologische resten vanaf de Romeinse tijd tot de Middeleeuwen erg klein wordt geacht. Indien theoretisch aanwezig, zullen archeologisch resten uit deze periode onder een circa 350 cm dikke sliblaag bevinden en derhalve niet worden bedreigd worden door de voorgenomen ontwikkeling. Eventuele archeologische resten uit de Late Middeleeuwen tot de Nieuwe tijd worden vanwege de ligging in de uiterwaarden en op basis van historisch kaartmateriaal niet verwacht.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Het plangebied wordt als voldoende onderzocht beschouwd.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

³¹ Kars & Smit 2003.

Literatuur

- Alterra, 2003: *Digitale Geomorfologische Kaart van Nederland*.
- Anoniem, 1830-1842: *Historische rivierenkaart Bovenrijn, Waal, Boven- en Beneden Merwede, Dordsche Kil, Oude Maas, Noord, Brielsche Nieuwe Maas: schaal 1:10.000*. 's-Gravenhage.
- Berendsen, H.J.A., 2004: *Fysische Geografie van Nederland, deel 1: De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Assen.
- Berkel, G. van & K. Samplonius, 2007: *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*. Utrecht.
- Blom, J.M., 2012: *Locatie „Oude School“ te Nieuw-Lekkerland. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. Amersfoort (ADC Rapport 2307).
- Bosch, J.H.A. & H. Kok, 1994: *Blad 38 West Gorinchem West*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Boshoven, E.H., A. Buesink, H.M.M. Geerts, J.S. Krist, L.A. Tebbens & J.M.J. Willems, 2009: *Regio Alblasserwaard en Vijfherenlanden; Een archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart*. (BAAC-Rapport V-08.0185).
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik & A.H. Geurts, 2012: Rhine-Meuse Delta Studies' Digital Basemap for Delta Evolution and Palaeogeography. Dept. Physical Geography. Utrecht University. .
- de Bakker, H. & J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*. Tweede, gewijzigde druk. Wageningen.
- Goudriaan, B.H., 1920-1931: Historische rivierenkaart; Boven Rijn, Waal, Boven- en Beneden Merwede, Noord, Dordsche Kil, Oude Maas, Spui, Brielsche Nieuwe Maas, schaal 1:10.000. *Topografische Inrichting*,
- Kadaster, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grond-eigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Nieuw-Lekkerland, Zuid-Holland, sectie B, blad 03*.
- Kadaster, 1936-1995: Topografische kaart van Nederland schaal 1:25.000, Alblasserdam / Dordrecht / Hendrik-Ido-Ambacht / Krimpen aan den IJssel / Papendrecht / Ridderkerk, kaartblad 38C.,
- Kars, H. & A. Smit (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies 1).
- Markus, W. C., G. G. L. Steur & W. Heijink, 1984: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000 : toelichting bij kaartblad 38 West Gorinchem*. Stiboka, Wageningen.
- Mulder, F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2004: *De ondergrond van Nederland*. Groningen (Geologie van Nederland).
- Panhuijs, J.F.A., van, 1849: Topografische Militaire Kaart (Veldminuut), Hendrik Ido Ambacht / Zwijndrecht.
- SIKB, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems, versie 3.3*. Gouda).
- Verkenningen, Bureau Militaire, 1881-1922: *Bonnekaart schaal 1:25.000, Ouderkerk aan den IJssel / Alblasserdam, Kaartnummer 503 en 525.*

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<http://ahn.geodan.nl/ahn>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>
<https://www.google.nl/maps>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Locatie van het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Molenwaard
Afb. 4 Toekomstige situatie (afbeelding vervaardigd door Nebest Adviesgroep)

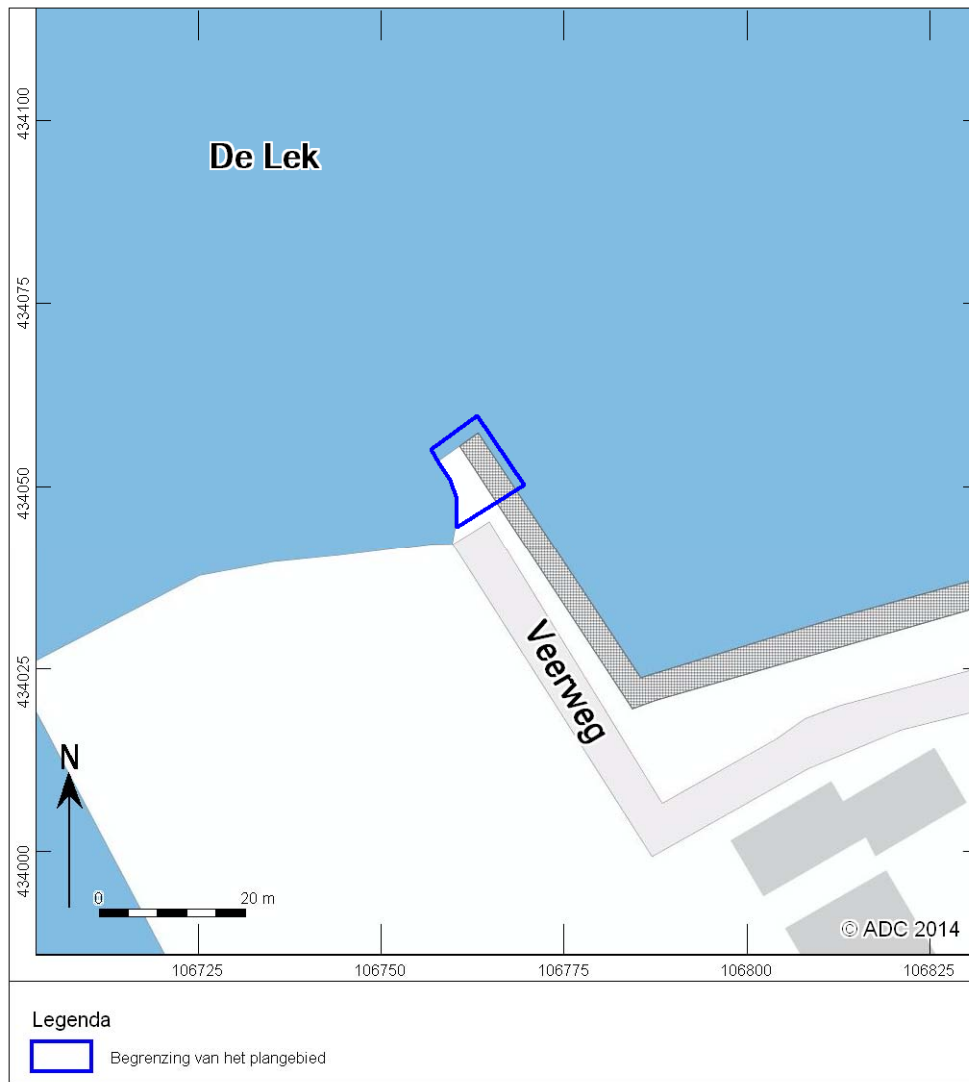

- Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Het plangebied op de historische rivierenkaart uit 1830-1842
Afb. 7 Het plangebied op de Bonnekaart uit 1881. De zwarte lijn is de scheiding van de kaartbladen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

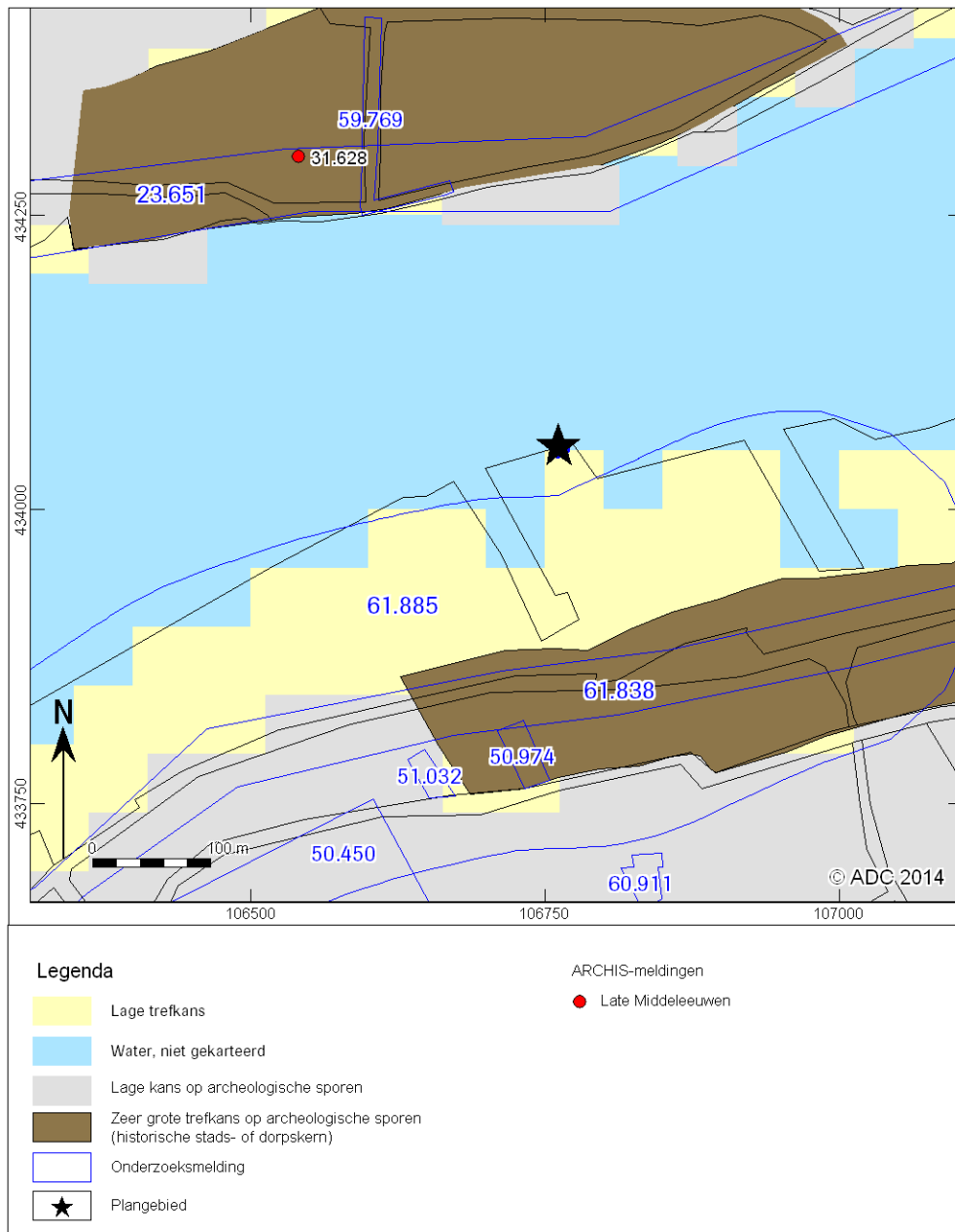
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Locatie van het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Molenwaard

Afb. 4 Toekomstige situatie (afbeelding vervaardigd door Nebest Adviesgroep)

Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Het plangebied op de historische rivierenkaart uit 1830-1842

Afb. 7 Het plangebied op de Bonnekaart uit 1881. De zwarte lijn is de scheiding van de kaartbladen